

Nr 231.

Av herr **Holmbäck**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål m. m.

I proposition nr 18 har Kungl. Maj:t föreslagit lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål. Bestämmelserna i förslaget synas i stort sett vara synnerligen väl avvägda. På en punkt torde emellertid delade meningar med fog kunna göra sig gällande. I 8 § första stycket andra och tredje punkterna säges, att juryn kan sammanträda med rätten för att inhämta upplysningar om vad lag stadgar; dock att juryn ej må i rättens närvaro överlägga angående sitt svar eller företaga omröstning. Något behov av en dylik information om vad lagen stadgar har hittills icke styrkts, och behovet blir än mindre då, som i den nya tryckfrihetsförordningen blir fallet, rätten äger fria den som juryn fällt. Mot införandet av en dylik information talar framför allt önskvärdheten att fullt upprätthålla juryns självständighet. En sammanfattning av de skäl, som tala emot införandet av de angivna stadgandena i den nya lagen, har givits av en av lagrådets ledamöter. Ur hans anförande — som utgår från att informationen skall givas av rättens ordförande, under det att Kungl. Maj:t efter lagrådets uttalande stannat för att den skall givas av rätten — må anföras:

»Det remitterade förslaget bygger — måhända i viss motsättning mot vad de sakkunniga tänkt sig — på att en skarp gräns kan upprätthållas mellan de s. k. sak- och rättsfrågorna. Tydligt är också att, om domaren i fall, då bevisprövning verkligen erfordras, skulle inlåta sig på anvisningar även i detta hänseende, bristen på uttryckligt stöd i grundlagen bleve än mer framträdande. Men det lär icke alltid vara möjligt att verkställa lagtolkningen i avseende å visst fall utan att därmed komma in på frågan i övrigt om fallets subsumtion under det ena eller andra lagbudet. Där omständigheterna, såsom ej är ovanligt i tryckfrihetsmål, knappast medge olika bedömanden av målets faktiska sidor, blir ju ock subsumtionen lätteligen en omedelbar logisk följd av lagtolkningen. Upplysning om lagens innebörd kan då i själva verket ge ett uttömmande svar å hela den till juryn hänskjutna frågan. Emellertid är det väl just detta resultat, som man velat undvika genom kravet att informationen skall begränsas till de rent rättsliga frågorna.

Gränsen mellan vad som vore blott ett fullgörande av plikten att lämna upplysning om lagens stadganden och vad som borde anses som en otillbörlig påverkan av juryn bleve sålunda mången gång svår att draga och där-

med tillämpningen av informationsinstitutet en vansklig uppgift. Visst beaktande förtjäna de uttalade farhågorna, att domarna kunna utsättas för misstankar att de överskridit sin befogenhet, särskilt om informationen sker blott muntligen och vid enskild överläggning. Hos allmänheten kan då åtminstone framkallas föreställningen att juryns utlåtande grundar sig på informationen och överensstämmer med domarens mening, även där så alls ej är förhållandet. Av stor vikt synes emellertid vara att domaren icke obefogat kommer att te sig såsom i någon mån medansvarig för jurydomen. När lagfaren domare dömer gemensamt med lekmän, sker visserligen information enskilt, men då skall den ej vara begränsad till rättsfrågorna, och domarens egen mening om hur målet bör avgöras kommer till uttryck i hans votum.

Över huvud taget lär det få anses mycket främmande för svensk domares ställning i rättegång att han skulle däri avge råd eller förslag till lösning av rättsliga spörsmål, i vilkas avgörande han icke deltagar. Det remitterade förslaget synes emellertid innebära, att rättens ordförande skulle fungera som ett slags utredningsman i fråga om lagens innehåll inför lekmannadomare, som ägde bestämma i vad mån han finge uttala sig i frågan och som hade att bedöma riktigheten av hans lagtolkning, detta t. o. m. ehuru deras dom sedermera kan bli underställd hans prövning. Skall domaren meddela information, synes det, här som eljest inom vårt rättsväsende, böra ske i form av auktoritativa anvisningar, som lämnas vid sammanträde, därvid han själv är ordförande, och så att hans lagtolkning ej måste bli okänd för parter och allmänhet.»

De skäl, som kunna anföras mot den föreslagna informationen, synas mig vara synnerligen starka. Vad särskilt angår den i propositionen angivna regeln från Danmark, att rättens ordförande är närvarande vid nämndens överläggningar för att besvara frågor, visar 895 § av den danska lagen om Rättens Pleje, att förhållandena i Danmark på hithörande område äro mycket olika dem, som nu föreslås för den svenska rättens del. Jag hemställer därför,

att riksdagen vid bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 18 ville ur den föreslagna lagen med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål utesluta 8 § första stycket andra och tredje punkterna.

Stockholm den 15 februari 1949.

Å. Holmbäck.